

Кочубей І.І., ст. лаборант кафедри економіко-
правових дисциплін Національної академії
внутрішніх справ

Ризики безробіття як деструктивний чинник в системі забезпечення економічної безпеки держави

Безробіття як складне соціально-економічне явище має дихотомічний характер, з одного боку поступальний розвиток економіки завжди супроводжується структурним і фрикційним безробіттям, що відображають прогресивні зміни в структурі суспільного виробництва та можливості вільного вибору сфери застосування праці. З іншого боку, циклічність розвитку економіки, прорахунки в упровадженні механізмів державної політики зайнятості, неузгодженість соціальних потреб різних верств населення призводять до зростання чисельності незайнятих. Ризики безробіття доцільно розглядати в контексті взаємодії всіх суб'єктів ринку праці - найманого працівника, роботодавця та держави. Щодо ризику, який продукується найманим працівником, то він зумовлюється вибором професії та досягненням ним визначеного рівня кваліфікації. Роботодавець ризикує в процесі прийняття управлінських рішень, пов'язаних із виробництвом і реалізацією товарів та послуг. Роль держави полягає у необхідності мінімізації соціальних ризиків шляхом упровадження ефективного нормативно-правового регулювання ринку праці. В процесі економічної активності робочої сили можна виділити групу ризиків, які являють собою ймовірність матеріальної незабезпеченості життєдіяльності найманого працівника за умови втрати можливостей брати участь в економічних процесах. У такому контексті найбільш актуальним соціальним ризиком виступає безробіття, яке відображає вірогідність настання матеріальної незабезпеченості особи внаслідок відсутності заробітку з об'єктивних соціально значущих причин.

У результаті функціонування ринку праці виникають різноманітні ризики на рівні кожного з суб'єктів: на макрорівні результатом ефективного використання людського потенціалу є зростання рівня безробіття, що є причиною збідніння населення та збільшення державних видатків, спрямованих на соціальні трансферти, що є каталізатором соціальної нестабільності; на рівні підприємства - невідповідальність кваліфікаційного рівня робітника необхідному роботодавцеві; дефіцит робочих професій; недотримання трудової дисципліни та інше призводить до збільшення затрат на комплектування кадрів; штрафів за недотримання договорів; плинності кадрів; зниження якості трудових послуг; на рівні індивідуума - ризик не отримати роботу відповідно до набутого кваліфікаційного рівня; ризик втрати робочого місця;

ризик декваліфікації під час довготривалого безробіття; ризик бути відправленим у адміністративну відпустку (приховане безробіття) тощо.

На ринку праці України існує значний дисбаланс між попитом та пропозицією професій, внаслідок чого виникає невідповідність отриманої фахівцем спеціальності потребам ринку праці. Реалії сьогодення підтверджують, що система підготовки кадрів не відповідає потребам ринку праці, а професійний вибір молоді свідчить про її спрямованість на «рейтингові» професії, що не завжди користуються попитом у роботодавців. Аналіз динаміки та структури попиту на робочу силу свідчить про суттєве зниження потреби підприємств у працівниках усіх видів професій. Негативно характеризує процеси формування кадрового потенціалу підприємств скорочення частки фахівців у загальному обсязі потреб, адже кадри саме цього рівня можуть забезпечити реорганізацію економічної діяльності та сприяти подоланню кризових процесів. Водночас все ще залишаються достатньо значними обсяги потреб у представниках найпростіших професій, що є фактом збереження на підприємствах регламентованої праці з найменшим вмістом креативних, творчих елементів у професійно-кваліфікаційній структурі робочої сили, відсутності суттєвого інноваційного розвитку та досить слабкими процесами модернізації виробництва.

У розрізі соціальних ризиків безробіття вже не може розглядатися лише як індивідуальний ризик особи внаслідок бездіяльності чи небажання працювати. Хоча для окремої людини безробіття означає втрату основного регулярного джерела доходів-заробітної плати, а відсутність роботи з постійним заробітком упродовж тривалого періоду є однією з найголовніших причин бідності серед домогосподарств працездатного віку. Це явище має соціальну сутність ризику якого зумовлені специфікою та характером організації сучасного суспільного виробництва.

Таким чином існування ризиків безробіття, який створює додаткове навантаження на державний бюджет країни, потребує реалізації ефективних шляхів його зниження. До таких шляхів ми віднесли створення нових робочих місць за рахунок малого бізнесу, зокрема ремісничної справи та проведення тренінгів і курсів з перекваліфікації робітників, контролювати критичні параметри ринку праці, а й робити прогностичні оцінки зміни його стану і обирати найбільш прийнятні заходи регулювання соціальних ризиків. Це створить умови для вивільнення фінансових ресурсів соціальних фондів, які у подальшому можна капіталізувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дані Міністерства соціальної політики України (Електронний ресурс). Телевізійна служба новин. - Режим доступу: <http://tsn.ua/groshi/bezrobittya-sered-molodi-v-yevropi-b-ye-rekordi.html>.
2. Колот А.М. (2011). Еволюція ролі держави та інструментарію її впливу на розвиток соціально-трудової сфери// Соціально-трудові відносини: теорія і практика: зб. наук. праць. КНЕУ. №1 .С. 5-13.
3. Близнюк В.В. (2008). Ринок праці України та ризики його функціонування // Економіка і прогнозування: науково-аналітичний журнал. №1. - С. 121-135.